

Д. В. Дзензерський

СИСТЕМНО ІНТЕГРОВАНІЙ ПІДХІД ДО УПРАВЛІННЯ ОБІГОВИМИ КОШТАМИ ПРОМИСЛОВОЇ КОРПОРАЦІЇ

Розглянуто основні теоретичні аспекти економічної сутності обігових коштів як об'єкта управління, ефективності їх формування та використання. Викладено основні напрями створення механізму управління обіговими коштами на основі проведених досліджень цього питання на прикладі Міжнародної науково-промислової корпорації «ВЕСТА».

Трансформація суспільних економічних відносин, втілення ринкових умов господарювання в Україні гостро поставили перед промисловими підприємствами питання самостійного забезпечення та ефективного управління обіговими коштами в процесі їх діяльності. Нинішня світова економічна криза значно ускладнила економічну діяльність більшості підприємств у зв'язку з відсутністю достатніх обсягів власних обігових коштів, а їх залучення через непомірно великі відсотки комерційних банків значно ускладнюють даний процес та погіршують платоспроможність підприємств. За таких умов господарювання особливо важливу роль відіграє вміння підприємства за рахунок ефективно дійових управлінських рішень забезпечити, збалансувати та раціонально використати всі наявні види ресурсів. Оскільки обігові кошти обслуговують усі економічні процеси господарювання – фінансові, виробничі, логістичні, збутові й інші, забезпечуючи, таким чином, функціонування всіх видів діяльності підприємства – операційну, фінансову та інвестиційну, в результаті чого впливають на всі сторони та показники виробничо-господарської діяльності промислового підприємства, тому питання управління обіговими коштами є, без перебільшення, досить актуальним для розгляду.

Цілі статті та постановка завдання. Метою даної публікації є викладення теоретичних та практичних підходів щодо визначення оптимальних розмірів, структури та джерел формування обігових коштів підприємства залежно від стратегічної програми його розвитку з метою опрацювання та обґрунтування управлінських рішень, що забезпечують їх більш ефективне використання та подальше покращення фінансових результатів діяльності підприємства, висвітлення досвіду на прикладі провідної промислової корпорації машинобудівної галузі України.

Організація механізму ефективного управління обіговими коштами промислової корпорації в складі загального комплексного механізму економічної діяльності вітчизняної промислової корпорації зумовлена переходом України до ринкових відносин у суспільному виробництві та освідомленням практичних можливостей його впливу на кінцеві фінансові результати підприємства [11]. Окрім того, необхідність організації та застосування ефективного механізму управління обіговими коштами як складової частки корпоративної економічної системи управління господарською діяльністю в ринкових умовах продиктована вимогами загально корпоративної фінансової стратегічної концепції організації системи економічних відносин із метою підвищення ефективності виробництва, скорочення витрат у сфері обігу та забезпечення конкурентоспроможності корпорації.

Зазначене надає актуальності цьому питанню з урахуванням роботи підприємств у ринкових умовах, тому проведення досліджень та розкриття ролі механізму управління обіговими коштами вітчизняного промислового підприємства електротехнічної галузі є актуальним, а викладення практики впровадження механізму ефективного управління обіговими коштами пропонуємо розглянути на прикладі Міжнародної науково-практичної корпорації «ВЕСТА» (м. Дніпропетровськ, Україна) з виробництва акумуляторних батарей.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Рядом відомих вітчизняних і зарубіжних вчених у своїх наукових працях значну увагу приділено питанням організації фінансового управління обіговими коштами промислових підприємств, серед яких – І. А. Бланк, Ю. Ф. Бригхем, Дж. К. Ван Хорна, Л. А. Дробозина, В. М. Родіонова, Г. В. Савицька, в сфері управління витратами обігового капіталу – В. В. Ковальова, Дж. Г. Сигела, О. М. Зборовська [1-12]. Незважаючи на значну чисельність наукових праць, ряд деяких принципових питань залишаються не до кінця дослідженими.

Однак в економічній літературі, окрім наявності всебічного теоретичного обґрунтування необхідності організації механізму ефективного управління обіговими коштами підприємства, майже відсутні прикладні розробки, в яких викладено практичні рекомендації для їх можливого втілення. Тому окремі теоретичні основи та методичні аспекти вирішення питань оптимізації механізму управління обіговими коштами в період трансформації суспільних виробничих відносин та переходу до ринкових умов господарювання в Україні потребують подальшого розвитку й особливо викладення практичних заходів щодо обґрунтування напрямів їх ефективного використання на підприємствах з урахуванням специфіки діяльності та конкурентних умов господарювання.

Виклад основного матеріалу дослідження. Розгляд питання щодо управління обіговими коштами промислового підприємства доцільно розпочати з проведення аналізу теоретичних основ та економічної сутності обігових коштів викладених провідними вченими-економістами.

Ще за радянських часів планової командно-адміністративної системи управління економікою згідно з «Типовою методикою розробки техпромфінплану виробничого об'єднання (комбінату), підприємства» [10] сутність обігових коштів визначена як сукупність коштів, що постійно знаходяться в обігу у вигляді виробничих обігових фондів та фондів обігу в грошовому виразі, призначених для забезпечення безперервного процесу виробництва продукції та її реалізації.

У науковій економічній літературі існують різні підходи до визначення сутності обігових активів. Найчастіше можна зустріти наступні визначення суті обігових коштів. По-перше, обігові кошти – це грошові ресурси, які вкладено в оборотні виробничі фонди і фонди обігу для забезпечення безперервного виробництва та реалізації виготовленої продукції. По-друге, обігові активи – це засоби, використані, продані або спожиті протягом одного звітного періоду, які, як правило, охоплюють один рік.

У зарубіжній економічній літературі деякі автори визначають обіговий капітал як обігові активи за мінусом короткострокових зобов'язань.

Обіговий капітал і обігові кошти – ці поняття взаємопов'язані й іноді переплітаються між собою, проте не слід вважати, що це одне і те саме поняття. Величина обігового капіталу свідчить про забезпечення основної діяльності підприємства власними фінансовими ресурсами. Однак за недостатністю власних фінансових ресурсів підприємством в обіг можуть бути залучені спеціально для цього позичені кошти (кредити), а іноді (і навіть дуже часто) – кошти, призначені для погашення заборгованості за поточними зобов'язаннями, що є цілком нормальним явищем в процесі господарської діяльності.

Серед більшості наукових праць відомих вітчизняних учених-економістів сутність обігових коштів як економічна категорія розглядається та характеризується в тій чи іншій мірі більш детально як представлену у грошовому виразі вартість обігових коштів у сфері виробництва (обігові фонди) та оборотні кошти у сфері обігу (фонди обігу), які, здійснюючи кругообіг, забезпечують безперервність виробничого процесу, при цьому кожен із видів обігових коштів має свій елементний склад та структуру [1].

Окремі вчені-економісти характеризують обігові кошти як сукупність грошових коштів, що авансуються для створення виробничих фондів та фондів обігу [3, 7, 12]. У той же час, трактування економічної сутності обігових коштів, яке ґрунтується на ресурсному підхо-

ді, що в найбільшій мірі відповідає нормативному визначенню поняття цієї економічної категорії згідно з Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 9, де визначення економічної сутності обігових коштів, поділяється на дві частки – активи підприємства, які можуть у разі правильного й раціонального їх використання забезпечити певні економічні вигоди (прибутки), та пасиви підприємства – джерела формування та поповнення обігових коштів для забезпечення безперервності процесу виробництва, що є найбільш прийнятним [2].

У державних нормативно-правових актах у період трансформації суспільних виробничих відношень найчастіше використовується також термін «обігові кошти». Обігові кошти (а в останній час – «обіговий капітал») – це кошти, авансовані на формування обігових активів підприємства, що необхідні для забезпечення безперервного процесу виробництва і реалізації продукції та отримання прибутку.

Порядок оцінки і обліку товарно-матеріальних цінностей, що знаходяться в обігу підприємства регулюється Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 9 «Запаси» [2].

Відповідно до п. 4 П(С)БО 9 запаси – це активи, які:

- зберігаються для наступного продажу в умовах звичайної господарської діяльності;
- перебувають у процесі виробництва з метою наступного продажу продукту виробництва;

- зберігаються для споживання при виробництві продукції, виконанні робіт і наданні послуг, а також для управління підприємством.

Запаси визначаються активами, коли існує ймовірність того, що підприємство отримає в майбутньому економічні вигоди, пов'язані з можливістю їх використання в майбутньому та їх вартість можливо достовірно визначити.

Обігові кошти підприємства класифікуються за трьома ознаками залежно від:

- участі їх у кругообігу коштів;
- методів планування, принципів організації і регулювання обігових коштів;
- джерел формування обігових коштів.

Таким чином, згідно з першою ознакою склад обігових коштів – це сукупність авансованих грошових коштів підприємства, необхідних для формування і забезпечення кругообігу виробничих обігових фондів та фонду обігу.

До виробничих обігових фондів підприємства відносяться: сировина, основні і допоміжні матеріали, напівфабрикати, паливо, тара, запчастини для ремонтних потреб, малоцінні і швидкозношувані предмети, незавершене виробництво, напівфабрикати власного виготовлення, витрати майбутніх періодів.

Для раціональної організації обігових коштів промислового підприємства запаси групують таким чином [2]:

- сировина, основні та допоміжні матеріали, комплектуючі вироби та інші матеріальні цінності, що призначені для виробництва продукції, виконання робіт і надання послуг, обслуговування виробництва й адміністративних потреб;

- товари у вигляді матеріальних цінностей, які придбані та зберігаються на підприємстві з метою подальшої реалізації;

- малоцінні і швидкозношувані предмети, які використовуються не більше одного року чи нормального операційного циклу, якщо він більший одного року;

- незавершене виробництво у вигляді незавершеної обробки і складання деталей, вузлів, виробів і незавершених технологічних процесів. На виробничих підприємствах до незавершеного виробництва відносять витрати на виконання робіт, послуг, за якими підприємство ще не визнало дохід.

Фонди обігу – це залишки готової продукції на складах підприємства, відвантажені, але не оплачені покупцями товари, залишки коштів підприємства на поточному рахунку в банку, касі, у розрахунках, у дебіторській заборгованості, вкладені в короткострокові цінні папери.

Склад обігових коштів підприємства наглядно подано на рис. 1.

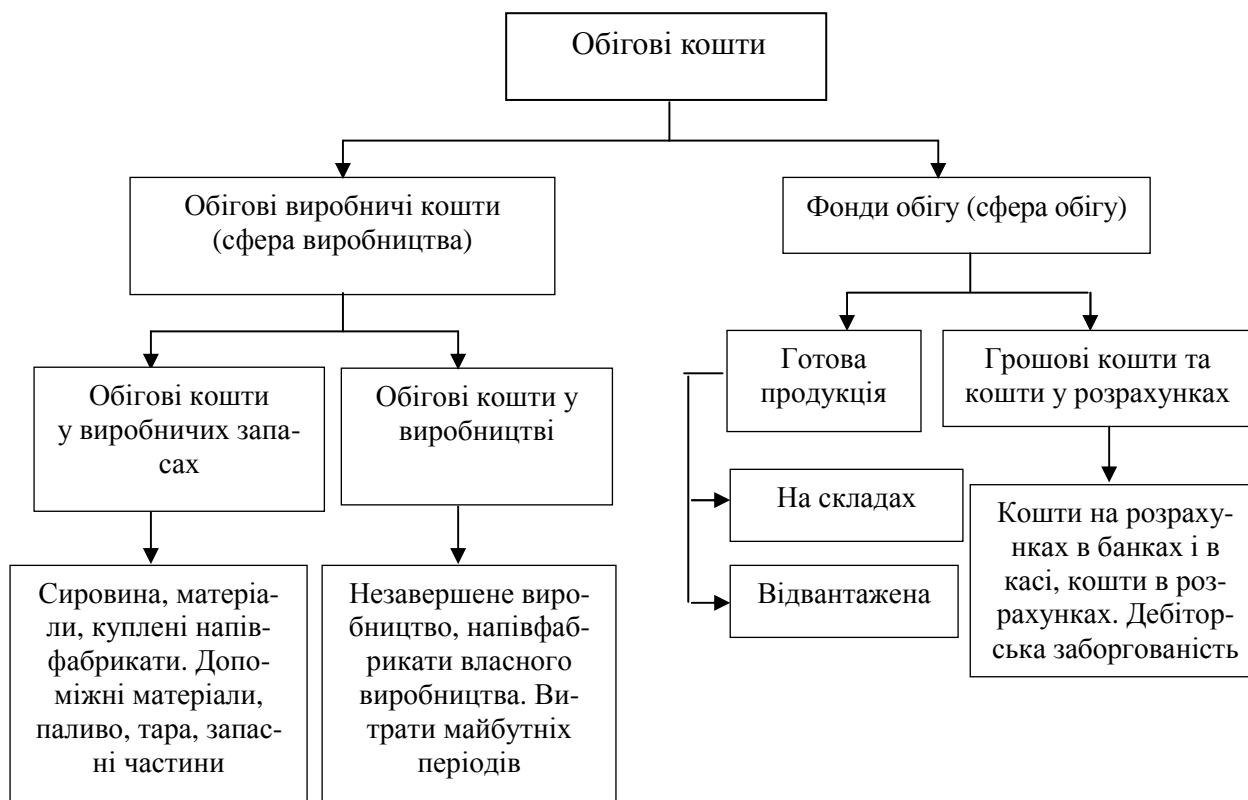

Рисунок 1 – Склад обігових коштів підприємства

Отже, обігові активи – це такі активи підприємства, які можливо реалізувати за кошти, або повністю спожити в процесі виробництва і включають в себе кошти на рахунках в банках, в касі, короткострокову дебіторську заборгованість, запаси і витрати майбутніх періодів. Таким чином, поняття «обігові кошти» як економічна категорія має вартісну оцінку і відображає авансовану вартість обігових коштів підприємства у сфері виробництва (обігові фонди) та обігові кошти у сфері обігу (фонди обігу), здійснює кругообіг в процесі якого змінює форму вартості, забезпечує безперервність виробничого циклу. Тобто, в процесі виробничого циклу обігові кошти підприємства доцільно розглядати як ресурсний елемент підприємства, що відображений в окремих видах обігових активів, які перебувають у постійному кругообігу, змінюючи при цьому свою форму та споживчу вартість протягом одного операційного циклу. На підприємствах мають місце поточні витрати фінансових коштів, які у процесі господарювання здійснюють певний кругообіг. На першій стадії кругообігу вони витрачаються на придбання сировини, матеріалів та інших ресурсів, тобто переходять з грошової форми в матеріально-товарну, формують певні виробничі запаси, а потім вступають у другу фазу – виробничу. В процесі виробництва використовуються основні засоби та продуктивну працю персоналу робітники, які виконують роботи та послуги виробничого та управлінського характеру, в результаті чого обігові кошти у сфері виробництва – матеріальні цінності, перетворюються в інший вид обігових коштів – фонди обігу, – готову продукцію на продаж, від реалізації якої підприємство має певну виручку, котра не лише відшкодовує витрати, але і дає прибуток.

Економічне значення обігових активів полягає у здійсненні платежів, розрахунків за придбані товари, виконані роботи та послуги, готову продукцію. Вони постійно обслуговують всі стадії переміщення виробничих фондів і фондів обігу. Таким чином,

обігові активи послідовно переходять від однієї стадії кругообігу до іншої, кожний раз повертаючись в свою початкову грошову форму:

гроші – товар – виробництво – товар – гроші.

Обігові кошти – це сукупність грошових коштів підприємства необхідних для формування і забезпечення кругообігу виробничих оборотних фондів та фонду обігу. До того ж, кожен із зазначених видів обігових коштів має свій елементний склад та структуру, використання яких підприємством спрямоване на досягнення відповідного економічного ефекту та забезпечення платоспроможності підприємства.

Такий розподіл обігових коштів обумовлений наявністю в кругообігу коштів двох самостійних сфер діяльності підприємства: сфери виробництва і сфери обігу. Чим більше обігових коштів підприємством розміщено в сфері виробництва, тим ефективніше вони використовуються.

Залежно від методів планування обігові кошти підприємства підрозділяються на:

- нормовані обігові кошти;
- ненормовані обігові кошти.

Розподіл обігових коштів на нормовані і ненормовані впливає з економічної доцільності мінімізації витрат на їх формування з метою досягнення найефективніших результатів за найменших витрат, а встановлення економічно обґрунтованих нормативів за окремими їх елементами та структурою дозволяє забезпечити оптимальну потребу підприємства в обігових коштах.

До нормованих обігових коштів відносяться обігові кошти у виробничих запасах, на виробництві, у рештках готової продукції на складах підприємства.

Ненормовані обігові кошти включають всі фонди обігу підприємства за винятком готової продукції на складі.

За джерелами формування обігові кошти підприємства підрозділяються на:

- власні і прирівняні до власних;
- залучені;
- інші.

У більшості вітчизняних літературних та офіційних нормативних джерел обігові активи підприємства трактуються як сукупність майнових цінностей, грошових коштів та їхніх еквівалентів, які обслуговують діяльність підприємства, або призначені для реалізації чи споживання протягом одного операційного циклу.

Класифікація обігових коштів підприємства за вказаними ознаками надана на рис. 2. Вона має важливе значення, тому що дає можливість підприємству визначити оптимальний склад і структуру, потребу і джерела формування обігових коштів і від цього значною мірою залежить фінансовий стан підприємства. Структура обігових коштів – це питома вага окремих статей обігових виробничих фондів і фондів обігу у вартісному виразі в загальній сумі обігових коштів.

Система організації обігових коштів підприємства будується з використанням наступних загально теоретичних принципів:

- по-перше, надання в ринкових умовах господарювання промисловим підприємствам оперативної самостійності в розпорядженні та ефективному управлінні обіговими коштами;

- по-друге, визначення планової потреби і розміщення обігових коштів за окремими їх елементами і підрозділами, що включає в себе розрахунок оптимальної потреби обігових коштів, здатних забезпечити безперервний процес виробництва та ритмічну його роботу в ході виконання поточних планових завдань (розробка довгострокових діючих норм і щорічних розрахунків нормативів);

- по-третє, корегування розрахованих і діючих нормативів з урахуванням змін до вимог мінливих умов господарювання (зміна обсягу виробництва, зміна ціни на вико-

ривостовувані сировину і матеріали, паливних і енергетичних ресурсів, постачальників і споживачів, форм застосування розрахунків);

- по-четверте, наявність раціональної системи фінансування обігових коштів, що означає формування обігових коштів підприємства за рахунок власних ресурсів і позикових коштів у розмірах, що забезпечують нормальний фінансовий стан підприємства;

- по-п'яте, контроль за рухом обігових коштів, тобто за раціональним розміщенням і використанням обігових коштів, проведення підприємством постійного аналізу ефективності використання з метою прискорення їх кругообігу.

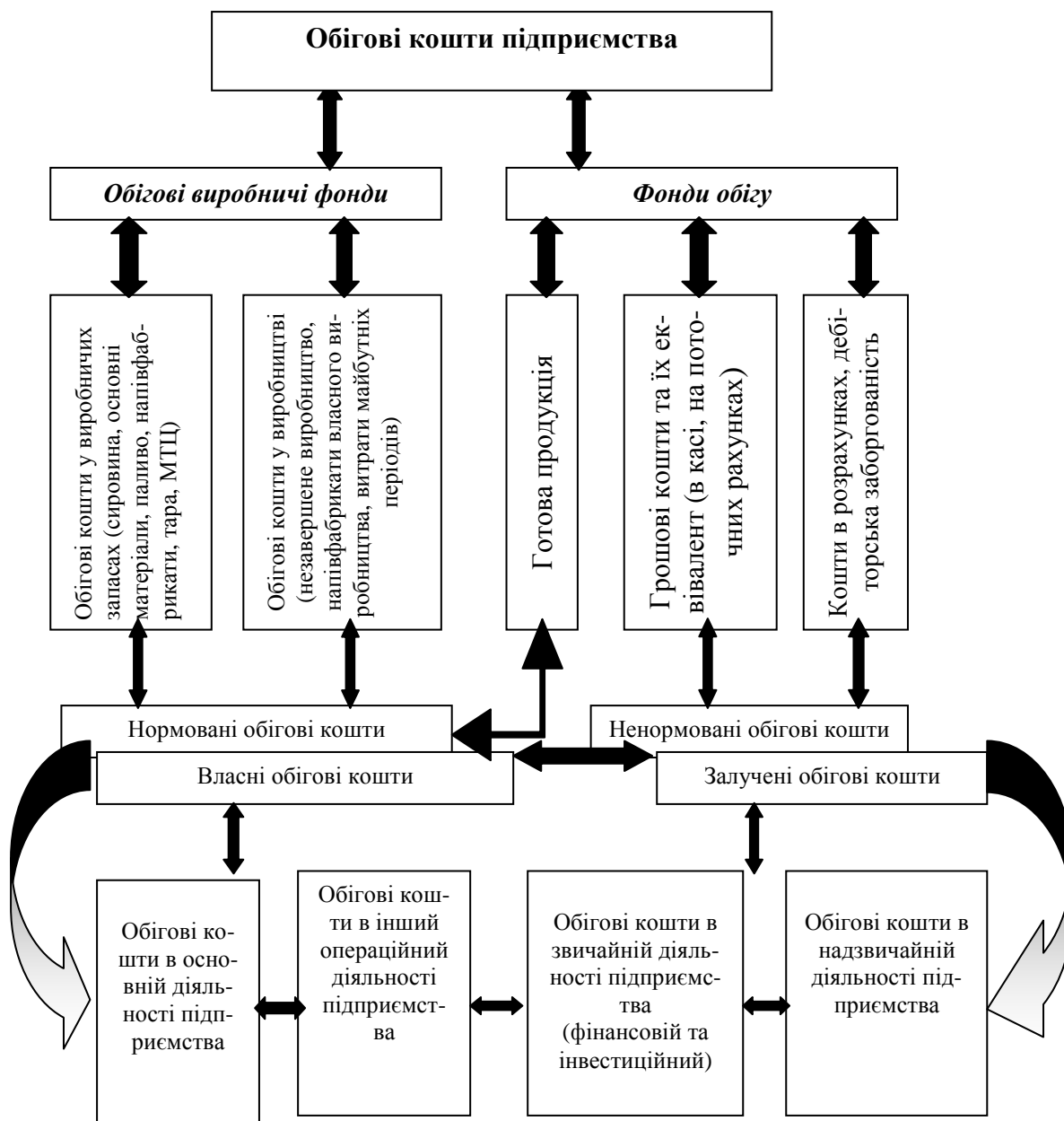

Рисунок 2 – Структура і розміщення обігових коштів підприємства

Управління обіговими коштами є одним із основних елементів управління економічною діяльністю підприємства загалом. Сукупність принципів і методів розробки та реалізації управлінських рішень, пов'язаних із формуванням, розподілом та використанням обігових коштів і організацією обігу грошових засобів складають цілісну систему управління обіговими коштами підприємства [11].

Система управління обіговими коштами підприємства спрямована на прийняття управлінських рішень, у першу чергу з метою формування оптимального їх розміру, що потребує використання відповідних методик розрахунків окремих складових елементів, поетапного виконання у певній послідовності процедур в загальній їх сукупності. Процес формування механізму управління обіговими коштами підприємства полягає в прийнятті та своєчасному виконанні раціональних управлінських дій, за рахунок яких підприємство здатне забезпечити оптимальну сукупну потребу всіх видів ресурсів, необхідних для безперебійного виконання виробничо-господарського циклу в процесі економічної діяльності з метою досягнення ним поставленої цілі. Раціональне вирішення цієї проблеми у вигляді семи етапного процесу, як одного з варіантів, запропоновано у дисертаційній роботі О. М. Зборовської [6], що схематично наведено на рис. 2. На наш погляд, застосування наведеного методичного підходу до формування системи управління обіговими коштами підприємства на основі загальних економічних методів аналізу, оцінки та планування має практичну доцільність, а його використання буде сприяти підвищенню ефективності та вдосконаленню загальної системи економічного управління підприємством.

Для обґрунтування стратегії управління обіговими коштами підприємства потрібне здійснення всебічного аналізу стану та ефективності управління ними, що охоплює такі складники: аналіз змін в обсязі обігових коштів та дотримання прогнозованих показників; аналіз джерел формування обігових коштів; аналіз структури оборотних активів та відповідності її встановленим нормативам; кількісна оцінка чинників, що зумовили зміни в обсязі та структурі обігових коштів; оцінка ефективності управління обіговими коштами підприємства. Основною метою цього аналізу є визначення тенденцій, які характерні для процесу функціонування обігових коштів підприємства, а також виявлення резервів підвищення ефективності їх формування та використання.

Розглядаючи практику розробки та використання механізму формування обігових коштів промислового підприємства на поточний плановий період, із точки зору ресурсного підходу, доцільно зазначити наступне – загальна потреба в обігових коштах підприємства поетапно розраховується в процесі сумісного поєднання використання функціонального та процесного підходів управління в процесі визначення їх мінімально необхідних обсягів для нормального ведення виробничо-господарської діяльності підприємства в період циклу їх кругообігу. Правильне формування обігових коштів надає можливість забезпечити підприємству інформацію про їх наявність, цілеспрямованість використання та контроль за збереженням.

Для відображення процесу формування та визначення основних тенденцій ефективності використання обігових коштів здійснимо аналіз зміни їхньої структури за період 2006-2011 рр. на прикладі одного з підприємств Міжнародної науково-промислової корпорації «ВЕСТА» з виробництва акумуляторних батарей – ПАТ «ВЕСТА-Дніпро» на основі звітних статистичних даних, наведених в аналітичній табл. 1.

Характерною ознакою показників табл. 1 за період 2005-2011 рр. ПАТ «ВЕСТА-Дніпро» є систематична динаміка росту обсягів обігових активів по підприємству. В той же час, не можливо не звернути увагу на постійне збільшення частки дебіторської заборгованості у 2010 р. та регулярне зниження частки грошових коштів та товарно-матеріальних цінностей, що, на наш погляд, є не зовсім позитивним чинником та призведе до деякого погіршення показників абсолютної платоспроможності ПАТ «ВЕСТА-Дніпро», що вплине на стан обігових активів корпорації. Таким чином, у зазначений період характерними є наявність окремих регресивних ознак у діяльності підприємства, що свідчать про не зовсім позитивні процеси в економічній діяльності ПАТ «ВЕСТА-Дніпро» та негативний зовнішній вплив умов світової фінансово-економічної кризи.

Специфіка корпоративного управління обіговими коштами МНПК «ВЕСТА» як сукупності суб'єктів господарювання інтегрованих в єдиний бізнес-процес націлений на ви-

конання статутних умов і забезпечення прибуткової діяльності як кожного із її учасників так і корпорації в цілому полягає в забезпеченні формування мінімально необхідних обігових коштів по кожному з них спеціально створеними корпоративними структурними підрозділами, що складають цілісну інтегровану логістично-процесну систему корпоративного управління обіговими коштами. Системність корпоративного управління обіговими коштами забезпечена і виражена в поєднанні наступних складових функцій управління обіговими коштами: процесного методу управління часткою загально корпоративних виробничих обігових коштів (незавершене виробництво та витрати майбутніх періодів) безпосередньо у виробництві та логістичного методу управління загальними корпоративними обіговими коштами у сфері обігу (готова продукція та грошові кошти), та часткою виробничих обігових коштів у загальновиробничих складських запасах (сировина, основні матеріали, комплектуючі, напівфабрикати, запасні частини, паливо, тара, інші МТЦ).

Таблиця 1 – Аналіз змін складу та структури обігових коштів ПАТ «ВЕСТА-Дніпро» за 2006-2011 рр.

№ з/п	Показники	Роки						
		2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
1.	Обігові активи, тис. грн	49 715,6	74 485,3	132 193	284 859	389 392	764 207	1 149 188
	У тому числі:							
1.1	Обігові активи у товарно-матеріальних запасах	20 035	31 284	55 901	106 027	100 407	144 850	162 732
1.2	Дебіторська заборгованість	26 898	35 080	34 863	107 557	271 929	607 017	976 665
2.	Темп зростання обігових активів, % до попереднього року	x	150	177,5	215,5	136,7	196,3	150,4
3.	Частка товарно-матеріальних цінностей у структурі обігових активів, %	40,3	42,0	42,3	37,2	25,8	19,0	14,2
4.	Частка дебіторської заборгованості в структурі обігових активів, %	54,1	47,1	26,4	37,8	69,8	79,4	85,0
5.	Частка поточних фінансових інвестицій у структурі обігових активів, %	0	0	0	0	0	0	0
6.	Частка грошових коштів у структурі обігових активів, %	3,2	4,6	21,1	20,9	4,3	1,4	0,7
7.	Частка інших обігових активів у структурі обігових активів, %	2,4	6,4	10,3	4,1	0,0	0,2	0,2
8.	Відношення суми обігових активів до суми балансу, %	7,2	10,4	16,1	29,3	17,5	30,0	58,8

Інформаційне забезпечення руху та обліку обігових коштів корпорації, її підприємств та їх структурних підрозділів у сфері виробництва та обігу відповідно з потоками матеріальних та фінансових ресурсів визначеними бізнес-процесами виконують відповідні функціональні підрозділи на основі діючої комплексної інтегрованої системи управління підприємством на базі SAP ERP ECC 6,0 МНПК «ВЕСТА» з використанням найсучасніших інформаційних технологій на чолі з управлінням бухгалтерського обліку та корпоративних фінансів і корпоративною службою САП. SAP стовідсотково забезпечує інформаційне супроводження процесу управління обіговими коштами в корпорації, а її функції інтегровано в єдину економічну систему управління МНПК «ВЕСТА».

У значній більшості наукових економічних праць відомих вітчизняних учених детально викладено методи формування та методики розрахунків нормативів обігових кош-

тів, їх нормування з метою визначення економічно обґрунтованого необхідного розміру грошових коштів, що вкладаються в мінімальні запаси товарно-матеріальних цінностей для забезпечення безперервного процесу виробництва, джерел формування оборотних коштів на підприємстві та показників стану їх використання. Тому в даній статті увагу зосереджено на практичних методах реалізації корпоративного управління обіговими коштами на реальному прикладі вирішення цього питання МНПК «ВЕСТА». Поєднання в загально корпоративній організаційній системі управління двох методів управління з метою вирішення зазначеного питання – процесного і функціонально-логістичного, і надає можливості ефективно реалізувати управлінський процес корпоративними обіговими коштами.

Питаннями формування обігових коштів, розрахунками нормативів обігових коштів, їх нормуванням, економічним обґрунтуванням необхідного розміру грошових коштів, що вкладаються в мінімальні запаси товарно-матеріальних цінностей для забезпечення безперервного процесу виробництва, джерелами фінансового забезпечення формування оборотних коштів у корпорації та їх ефективного використання займаються наступні структурні функціональні управління та виробничі підрозділи МНПК «ВЕСТА»: науково-технічне, економічне, бюджету та контролю, комерційне, логістики, виробниче сумісно з виробничими підприємствами та їх лінійними виробничими підрозділами. В корпорації втілено метод бюджетного формування обігових коштів, що надає можливості їх ефективного стратегічного та поточного планування залежно від поставлених довгострокових та короткострокових завдань перед виробничими та збутовими структурами, а ефективність їх використання оцінюється за допомогою системи показників та методів їх розрахунків всебічно і широко викладених в економічній літературі.

Ефективне корпоративне управління обіговими коштами – це перш за все раціональне управління грошовими потоками корпорації, що поєднує в собі три загально відомі види виробничо-господарської діяльності: операційну, інвестиційну та фінансову (рис. 3).

При застосуванні наведеної класифікації грошових потоків слід мати на увазі, що віднесення руху грошових коштів до відповідної діяльності залежить, в першу чергу, від характеру основної господарської діяльності підприємства.

Проте, незалежно від характеру операцій підприємства, всі платежі та надходження коштів та їх еквівалентів, що формуються у розрізі вищеописаних видів корпоративної діяльності сконцентровані в єдиному функціональному підрозділі, яким у МНПК «ВЕСТА» є управління обліку та корпоративних фінансів, що підпорядковане безпосередньо першому віце-президенту корпорації з фінансово-економічних та комерційних питань.

Обігові кошти використовують ефективніше тоді, коли їхня значно більша частка зосереджена у сфері виробництва. Ефективність обігових коштів у виробництві пропонується оцінювати за допомогою коефіцієнта ефективності обігових коштів у виробництві (Ко.в.к.) який розраховується як відношення частки нормованих обігових коштів, що використовуються безпосередньо у технологічному процесі виробництва продукції (Он.к.в.), і допоміжні обігові кошти, що забезпечують і обслуговують безперервне виконання виробничого циклу (Оо.ф.):

$$\text{Ко.в.к.} = \text{Он.к.в.} : \text{Оо.ф.} \quad (1)$$

Зазначені обігові кошти переносять свою вартість у повному обсязі на вартість продукції та утворюють її споживчу вартість у грошовому виразі. Окрім того, залишається частка обігових коштів у виробництві, що забезпечують його неперервний виробничий процес і знаходяться у незавершеному виробництві та допоміжні обігові кошти, що допомагають виконувати неперервний виробничий процес. Співвідношення оборотних коштів у сфері виробництва і сфері обігу залежать від особливостей організації виробництва, постачань, збуту, системи розрахунків у корпорації.

Таким чином, побудова системи управління обіговими коштами як складової частки загально корпоративного економічного механізму управління формуванням обігових коштів полягає у реалізації наступних дій – обґрунтуванні корпоративної політики формування обігових коштів, виходячи з її стратегічної програми розвитку виробничо-господарської діяльності; формування обсягу та структури обігових коштів підприємств і корпорації в цілому на основі визначення потреби окремих елементів обігових коштів; оптимізації складу власних та позичених джерел формування обігового капіталу в умовах обраної фінансової стратегії підприємства; проведення ефективної кредитної та інвестиційної політики; побудови ефективного економічного механізму управління обіговими коштами корпорації в умовах нестабільності оточуючого ринкового середовища та світової фінансової кризи.

Рисунок 3 – Види господарської діяльності підприємства

З погляду практичного застосування викладених методичних підходів щодо формування системи економічного управління обіговими коштами на прикладі Міжнародної науково-промислової корпорації «ВЕСТА», реалізованих на базі загальних економічних методів управління виробничо-господарською діяльністю з'ясовано, що їх використання сприятиме вдосконаленню системи управління обіговими коштами при її втіленні окремими юридичними суб'єктами підприємницької діяльності.

Література

1. Бойчик І. М. Економіка підприємства : навч. посіб. / І. М. Бойчик. – К. : Либідь, 2004. – 478 с.
2. Бухгалтерський облік в Україні : навч. посіб. / за ред. Р. Хом'яка, В. Лемішовського ; Національний університет «Львівська політехніка». – Львів : Інтеллект-Захід, 2005. – 1071 с.
3. Економіка підприємства : підручник / за заг. ред. С. Ф. Покропивного. – 2-ге вид. [перероб. і доп.]. – К. : Вид-во КНЕУ, 2001. – 528 с.
4. Економіка підприємства : теорія і практикум : навч. посіб. / за ред. Н. Г. Міценко, О. І. Яценко. – Львів : Магнолія-2006, 2008. – 688 с.
5. Економіка підприємства : учебник / под ред. О. И. Волкова. – М. : ИНФРА-М, 1997. – 416 с.
6. Зборовська О. М. Управління оборотним капіталом промислових підприємств : автореф. дис. ... канд. екон. наук : спец. 08.06.01 / О. М. Зборовська. – Маріуполь : Приазовський державний технічний ун-т, 2006. – 21 с.

7. Калина А. В. Економіка підприємства : навч. посіб. / А. В. Калина, А. А. Котвицький. – К. : Знання України, 2007. – 324 с.
8. Організаційно-інформаційне забезпечення фінансового контролінгу системи управління оборотним капіталом / В. Г. Маргасова, А. В. Роговий, В. В. Виговська // Актуальні проблеми економіки. – 2009. – № 2. – 167-175 с.
9. Пан Л. В. Джерела поповнення та ефективність використання оборотних коштів промисловості : автореф. дис. ... канд. екон. наук: спец. 08.07.01 / Л. В. Пан. – К. : Ін-т економіки НАН України, 2001. – 24 с.
10. Типова методика розробки техпромфінплану виробничого об'єднання (комбінату), підприємства. – М. : Бізнес Мікро, 1998. – 496 с.
11. Чубка О. М. Оцінка методів управління оборотним капіталом промислових підприємств / О. М. Чубка, О. М. Рудницька // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». – Львів : Вид-во НУ «Львівська політехніка», 2009. – № 640. – С. 440-445. (Серія : Проблеми економіки та управління).
12. Шваб Л. І. Економіка підприємства : навч. посіб. / Л. І. Шваб. – К. : Каравелла, 2004. – 568 с.

Ю. Г. Львова

ІНТЕЛЕКТУАЛЬНА ВЛАСНІСТЬ ЯК ЗАСАДНИЧИЙ ЕЛЕМЕНТ ІННОВАЦІЙНОЇ СТРАТЕГІЇ МАШИНОБУДІВНИХ ПІДПРИЄМСТВ

У статті наведено окремі особливості реалізації прав на об'єкти інтелектуальної власності в ринкових умовах на прикладі стратегічних рішень та напрямів інноваційної діяльності Міжнародної науково-промислової корпорації «ВЕСТА» (м. Дніпропетровськ, Україна) з виробництва акумуляторних батарей та викладено практичні підходи з їх використання в комерційних та виробничих цілях, що можуть бути запозичені та використані підприємствами машинобудівної галузі в процесі господарської діяльності.

Інтеграція України у світову економічну систему значно стримується в зв'язку з досить повільними процесами адаптації вітчизняних підприємств до ринкових умов господарювання, тим самим все більш поглиблюючи розрив науково-технічного рівня виробничої сфери, моральну та фізичну зношеність основних засобів, дефіцит фінансових ресурсів на їх розвиток і модернізацію. Від так, у вітчизняних виробників виникає велика потреба в залученні та використанні можливостей наявного інтелектуального потенціалу з метою забезпечення стійкого положення промислових підприємств на внутрішньому та зовнішньому ринках. У сучасних умовах світової глобалізації економіки успіх та довготривала стійкість підприємства визначається створеним конкурентоспроможним потенціалом та здатності його своєчасно реагувати на постійні зміни внутрішнього та зовнішнього оточуючого середовища, котрі постійно ускладнюються.

Виробнича структура вітчизняних підприємств за період перебудови вже вичерпала можливості забезпечувати подальші умови свого мало ефективного функціонування за рахунок наявних із радянських часів матеріальних і фінансових ресурсів. У ринкових умовах господарювання індивідуальні переваги і лідерство підприємства у все більшій мірі стають можливими внаслідок ефективного використання об'єктів інтелектуальної власності, що формують нематеріальні активи підприємства та відіграють важливу роль в його капіталізації.

Цілі статті та постановка завдання. Метою статті є викладення окремих напрямів формування інноваційної конкурентоспроможної стратегії промислових підприємств на основі використання ними власних об'єктів інтелектуальної власності з метою отримання підприємствами додаткового прибутку та підвищення ефективності їх діяльності в ринкових умовах господарювання.